

Det japanske Danmarksbillede og Uchimura Kanzōs ”Historien om landet Danmark”

Kenn Nakata Steffensen

Danmark har i lang tid nydt stor anseelse i Japan. En af hovedårsagerne er, at så mange japanere siden 1911, og især efter 1945, har læst Uchimura Kanzōs (1861-1930) ”Historien om landet Danmark”. Den 22. oktober 1911 holdt Uchimura sit foredrag i Tokyo, som snart efter udkom som artikel i hans tidsskrift *Seishō Kenkyū* (Bibelstudier).

Uchimura er mest kendt som grundlægger af den ”kirkeløse” protestantiske bevægelse *Mukyōkai* og for sin religiøst funderede pacifisme. Han var embedsmand, universitets- og gymnasielærer, journalist, teolog, prædikant, freds- og miljøaktivist. Han var uddannet i Japan og USA og skrev på både japansk og engelsk. Han udøvede anselig indflydelse på offentligheden og den intellektuelle elite i det tidlige 20. århundredes Japan som en principfast tænkner, der havde sine uortodokse meningers mod. Hans engelsksprogede værker gjorde ham til en indflydelsesrig fortolker af Japan i den vestlige verden, og en dansk oversættelse af *Hvorledes jeg blev en kristen* udkom i 1906. Uchimura var også en af de første japanske følgere af Søren Kierkegaard, som han anså for en forløber for sin egen teologi. Hans politiske filosofi kan sammenfattes som en ustabil syntese af bushidō-filosofiens samuraidyder, kristendom inspireret af kvækerne og Kierkegaard, japansk nationalisme og liberal internationalisme. Som der står på engelsk på hans gravmæle på Tama kirkegård i Tokyo:

Jeg for Japan
Japan for verden
Verden for Kristus
Og alle for Gud

Han forsøgte gennem sit virke at forlige de to store J’er i sit liv – Japan og Jesus. Han henviser til både den østasiatiske og vestlige tradition og til både religiøs og verdslig tænkning. Dalgas og Danmarkshistorien bringes i dialog med den kinesiske sagnkonge Guojian, Bibelen, Friedrich Schiller, amerikansk geopolitik, britisk økonomi og utilitaristisk etik.

”Historien om landet Danmark” er udgivet adskillige gange siden 1911. Den blev især genlæst i efterkrigstiden, hvor den blev genoptrykt i 1946 og 1948. I 1956 blev den optaget i en samling af den japanske litteraturs klassikere for skolebørn, hvilket gav den

kanonisk status og stor udbredelse.¹ Den er således en af de væsentligste kilder til det fremherskende positive japanske billede af Danmark som en fredselkende, økonomisk konkurrencedygtig lille nationalstat med en etisk udenrigspolitik. Uchimuras viden om Danmark og Dalgas var overfladisk, og som Murai Makoto har påpeget, indeholder teksten derfor en række ”fejl og usandheder”.² Den personlige baggrund for, at Uchimuras tanker kredsede om vækkelse og styrkelse var, at hans datter Rutsuko var alvorligt syg på daværende tidspunkt. Hendes død som attenårig den 12. januar 1912 var af stor eksistentiel betydning for Uchimura, for hvem det blev en ny vækkelse.

Uchimura fortæller en opbyggelig historie om, hvordan Hedeselskabets medstifter Enrico Mylius Dalgas førte an i Danmarks økonomiske og moralske genrejsning efter krigsnederlaget og tabet af Sydslesvig og Holsten i 1864. Dalgas og danskerne fremstår som heroiske, oplyste, arbejdsomme, ukuelige folk, hvis erfaring har bibragt dem tre lektioner, som verden og Japan kan lære af. For det første er krig et absolut onde, men militært nederlag er ikke ensbetydende med kulturel eller økonomisk nedgang. Tværtimod kan det anspore til national vækkelse og økonomisk udvikling. Et lands styrke er ikke dets militær, men dets kultur, uddannelsesniveau og spiritualitet. For det andet er det muligt for ethvert land at udnytte de givne naturlige og menneskelige ressourcer optimalt for at opnå velstand. Man behøver ikke at blive en global industri- og kolonimagt som Storbritannien, det ”er nok at være Danmark”, og hvad Danmark har lært verden er, at det er vigtigere at udvikle landet indad end at erobre territorier udad. Den tredje – og for Uchimura væsentligste – lære er, at troen kan flytte bjerge eller, som han mente det var sket i Danmark, opdyrke heden og gøre et nedtrykt og fattigt land optimistisk og rigt. I modsætning til hans samtids dominerende liberale og utilitaristiske samfundsvidenskabelige og filosofiske forestillinger er der for Uchimura, som for Max Weber, et nært forhold mellem protestantisk kristendom og økonomisk udvikling. Her udpeger han ved navns nævnelse Alfred Thayer Mahan, Adam Smith og John Stuart Mill som tænkere, der i modsætning til ”den gode gamle Bibel” talte usandt om den religiøse tros indvirkning på politik og økonomi. Uchimura konkluderer derfor, at politisk magt og økonomisk udvikling, der tilsidesætter moral, religion og økologisk ligevægt, på langt sigt er uholdbar.

¹ 少年少女のための日本文学宝玉集 (Den japanske litteraturs skatte for drenge og piger). Tokyo: Hōbunkan, 1956

² Murai, Makoto 2017 ”En overvejelse over Enrico Dalgas' mytes tilblivelseshistorie i Danmark og Japan”. <http://viewingeachother.tors.ku.dk/speakers-and-abstracts/>

Uchimuras foredrag er en milepæl i den japanske interesse for- og viden om danske forhold. Dens fejl og mangler til trods blev den modtaget som faktisk korrekt. Hans ærinde var dog ikke at oplyse sine tilhørere med en bogstaveligt sandfærdig beretning om Danmark. Hans Danmark er en metafor og et analytisk og retorisk redskab til at fremføre det egentlige formål, nemlig en politisk og etisk kritik af forholdet mellem stat, religion og økonomi i Japan. På overfladen handler teksten konkret om Danmark, men Danmark er et abstrakt ideal, som Japan og hele verden bør stræbe efter. Så selv om hans Danmark er et mere håndgribeligt og virkeligt sted end Platons Atlantis, Thomas Moores Utopia eller de lande, som Jonathan Swifts Gulliver besøgte, fungerer det som et spejlbillede af de konkrete forhold i datidens Japan. Det nærmeste europæiske sidestykke til Uchimuras glansbillede, men med omvendt religiøst fortegn, er Voltaires beundring for Kina som indbegrebet af en verdslig, humanistisk civilisation. Ligesom Voltaire aldrig besøgte Kina eller læste kinesisk, kom Uchimura kun til Danmark i tankerne.

Næsten nøjagtigt 100 år senere, i april 2011, foretog den amerikanske politolog Francis Fukuyama en manøvre, der har slående lighedspunkter med Uchimuras "Historien om landet Danmark". I Fukuyamas overvejelser om politisk udvikling optræder Danmark som "et mytisk sted, som er kendt for at have gode politiske og økonomiske institutioner; det er stabilt, demokratisk, fredeligt, velstående, inklusivt, og har et ekstremt lavt niveau af politisk korruption".³ Uchimuras Danmark som politisk myte udgør således også en abstrakt målestok for, hvordan Japan anno 1911 skulle løse, hvad Fukuyamas senere kaldte "problemet om at komme til Danmark". Det vil sige, hvordan man med Dalgas som forbillede skulle omsætte idealer til praksis og opbygge et mere tolerant, humant, velstående og spirituelt Japan. Det ses klart i talens afsluttende ord, at Uchimura ikke kun henvender sig til publikum i salen og læserne af hans månedsskrift, men til sit hjemlands "letsindige og tankeløse" politikere. Han advarer dem om, at deres stormagtsambitioner har ført dem ud på et faretruende kolonialistisk og militaristisk skråplan. Snarere end at følge den daværende kurs med Storbritannien som forbillede mente Uchimura, at Japan burde tage ved lære af Danmark.

Uchimuras utopiske billede af Danmark peger hen mod efterkrigstidens Japans politiske idealer om pacifisme og økonomisk udvikling. Det ses tydeligt i hans billede af Danmark som et land uden væsentlige naturressourcer eller kolonier, som ved mobilisering af befolkningen blev en velstående handelsmagt ved egen kraft. Som han udtrykte det, opnåede Danmark sin høje velstand "uden at fratage noget andet land noget".

³ Fukuyama, Francis *The origins of political order: from pre-human times to the French Revolution*. New York: Farrar, Straus & Giroux, 2011, s. 14

Hans bemærkninger om, hvordan et folks storhed sættes på prøve i krisetider er som henvendt til Japan i 1945, som tabte krigen, men vandt freden. Som han siger, kræver det mindre at regere og udvikle en stat og en økonomi, som netop har vundet en krig. Det er noget, ”enhver middelmådig politiker eller forretningsmand” formår. Det er en ganske anden kunst – og udtryk for en nations storhed – at vende stemningen efter krigsnederlag, økonomisk ruin og territorielle tab og gå en bedre fremtid i møde uden hævnlyst og mere krig. Det var, hvad Uchimura mente Danmark havde formået efter Anden Slesvigske Krig. For ham var Danmark efter 1864 en model for Japans fremtid som pacifistisk industri- og handelsmagt, der gav afkald på kolonier og den dermed forbundne magtpolitik og undertrykkelse af andre folkeslag. Uchimura så Danmark som en fredselskende, progressiv, religiøst tolerant nationalstat, som havde lært af sin fortid og ”vundet indad, hvad udad tabtes”.

Uchimura døde i 1930, men hans tanker er næsten profetiske, når man tænker på, hvordan historien udspillede sig efter Japans nederlag i Anden Verdenskrig. Som han anbefalede, var der forsoning uden hævnlyst, og koloniriget opløstes. Japan fik en amerikansk forfattet fredsgrundlov med religionsfrihed, lagde militarismen bag sig og fokuserede på økonomisk udvikling, uddannelse og udenrigshandel. Men som så mange andre intellektuelle, især i årtiet efter hans død, faldt Uchimuras advarsel for døve øren. Politikerne, militærfolkene og erhvervslederne fortsatte den udstukne kurs. De endte med ikke blot at efterligne Storbritannien, men at forsøge at fordrive briterne fra Asien og overtage deres rolle som kolonimagt. Som følge gik begge koloniriger under, mens nationalstaterne bestod. Som Uchimura spåede, endte det i katastrofale tab af menneskeliv, økonomisk ruin og imperiets undergang, men også nationens genrejsning. Da atombomberne faldt over Hiroshima og Nagasaki i august 1945, var Japan i en langt værre tilstand end Danmark i 1864. Det nye Japan, som rejste sig fra bombetomterne, havde lært Uchimuras lektion og var blevet mere som han forestillede sig Danmark – en nationalstat, som gav afkald på militær magt og kolonier til fordel for indenlandsk økonomisk udvikling og handel med udlandet. At det skete under den kolde krig som amerikansk protektorat er en anden historie, som Uchimura ikke nåede at kommentere.

Ligesom William Blake var Uchimura opmærksom på industrialiseringens umenneskeliggørende, miljøforstyrrende skyggeside. Uchimuras spirituelle miljøbevidsthed er som henvendt til nutidens Japan efter Fukushima-katastrofen i 2011. Også her betragtede han Danmark og Enrico Dalgas som en model til efterlevelse. Han mente, at Dalgas havde indset, at jagten på kortsigtet profit havde udpint Jylland, men at man med ”metoder, som Gud og naturen lærer os” kan genoprette den økologiske balance til økonomisk gavn for landet. Uchimura var en tidlig miljøforkæmper, som allerede før

århundredeskiftet havde kritiseret mineindustriens forurening og skovhugst, som påvirkede folks sundhed og forårsagede oversvømmelser og jordskred. Den indforståede baggrund for hans bemærkninger om Danmarks mangel på miner, Jyllands mangel på bjerge og milde oversvømmelser er den forurening og de oversvømmelser og jordskred, som fandt sted i Kawamata og Ashio siden 1880'erne. Tilhørerne vidste, at Uchimura havde set og kritiseret, hvordan Fuji-koncernens kobberudvinding uden hensyn til mennesker og naturen påvirkede arbejdernes helbred, sikkerhed og de lokale fiskeres levebrød. Det er på baggrund af hans tidligere etiske og økologiske kritik af industrikapitalismen i Japan, at han roser hvad han opfatter som Dalgas' kristent miljøbevidste modernisering. Han opfattede et spændingsforhold mellem sin opfattelse af kristendom og kapitalismen, men det gjorde ham ikke til socialist eller antikapitalist. Han afskyede ateistiske, buddhistiske og angiveligt kristne socialister mere end hensynsløse kapitalister og nægtede at debattere offentligt med dem. For ham var kristen næstekærlighed og søgen efter harmoni uforenelig med, hvad han betragtede som socialismens fremhævelse af misundelse og konfliktsøgen. Han mente, at Danmarks og Jyllands kapitalistiske modernisering fandt sted med behørig respekt for Gud og ansvarlig omgang med naturen.

Gentagne gange påpeger Uchimura, at Dalgas var efterkommer af huguenottiske flygtninge. Han lader ikke til at være klar over, at han faktisk også i bogstavelig forstand var indvandrer, idet han blev født af danske forældre i Napoli og kom til Danmark som faderløs syvårig. Understregningen af, at Dalgas var en forbilledlig dansk patriot med et tilhørsforhold til en religiøs og etnisk minoritet er henvendt til Japans shinto-nationalister og deres snævre opfattelse af japanskhed. På trods af hans afvisning af kolonialismen kan fremhævelsen af Dalgas' udenlandske rødder tolkes som et argument for ikke blot at inkludere japanske kristne, men også de koloniserede koreanere og kinesere, som fuldgyltige samfundsbidragende borgere. Selv om han mente, at Japan ikke burde regere over Korea og Taiwan, bruger han eksemplet Dalgas og Danmarks religionsfrihed til underforstået at sige, at alle borgere i det japanske rige er ligeværdige medlemmer af det politiske fællesskab. Det gælder også de minoriteter, som ikke bekender sig til shinto som statsreligion. Som med hans økologiske kapitalismekritik vil hans tilhørere have vidst, at Uchimuras kristne principper havde ført til hans afskedigelse som underviser, idet han nægtede at bøje sig for kejserens portræt og at anerkende dennes guddommelighed. Selv om han senere fortrød sin kompromisløse standhaftighed, gjorde hans tro ham fra 1891 uønsket på de statslige læreanstalter. Ligesom sin discipel Yanaihara Tadao og mange japanske marxister i 1930'erne blev han tvunget ud af uddannelsessystemet og måtte ernære sig som prædikant og journalist. Andre elever og trofæller, f.eks. Nanbara

Shigeru og Uchimuras jævnaldrende nære ven Nitobe Inazō, undslap at blive ofre for konflikten mellem shinto-nationalisme og kristendom og beholdt deres universitetsstillinger. Hans disciple Yanaihara Tadao og Nanbara blev rektorer for Tokyo Universitet.

Det yderst positive Danmarksbillede, som Uchimura tegner, fortsætter i dagens Japan. Ligesom på Uchimuras tid er den brede befolknings viden om Danmark ufuldstændig og til tider stereotypisk, men til forskel fra lande som Storbritannien, USA, Rusland eller Kina ses Danmark i almindelighed i et entydigt positivt lys. Mange af grundelementerne er de samme i dag som i 1911. Forestillingen om en højt udviklet, velstående småstat med en flittig og veluddannet befolkning, der sætter humanitarisme, handel, økologi og etik over magtpolitik, varer ved. Den er siden blevet suppleret med elementer som velfærdsstat, ligestilling og kvalitetsvarer. Det er svært at finde en nulevende japaner, der har noget grimt at sige om Danmark, og det er i høj grad Uchimuras fortjeneste. ”Historien om landet Danmark” er en fremsynet tekst, som indgik i samfundsdebatten på et bestemt tidspunkt i Japans historie og blev del af det moderne Japans litterære kanon. Den er derfor blevet læst og genfortolket mange gange siden da. Flere generationer af japanere har læst værket og dannet sig et overvældende positivt indtryk af Danmark. Nu foreligger den for første gang i dansk oversættelse.

Historien om landet Danmark:

En historie om, hvordan tro og træer kan redde et land⁴

Uchimura Kanzō 22. oktober 1911

Oversat af Kenn Nakata Steffensen, oktober 2017

Engang skal ørkenen og det tørre land glæde sig.
Ødemarken skal juble og blomstre som en lilje.
Der bliver en overdådighed af blomster og jubelsange.
Ørkenen bliver frodig som Libanons bjerge,
frugtbar som Karmels bjerg og Saronsletten,
for Herren, vores Gud,
vil vise sin herlighed og pragt.

Esajas kapitel 35, vers 1-2

I dag vil jeg gerne fortælle lidt om vores verden.

Danmark er et lille land i den nordlige del af Europa. Det er et land, hvis areal er en tiendedel af Kejserriget Japan uden Korea og Taiwan, omtrent halvt så stort som vores ø Hokkaido, og mindre end øen Kyushu. Befolkningstallet er 2,5 millioner – en tyvendedel af Japans. Det kan virke som et virkelig ubetydeligt lille land, men der er mange interessante historier om det.

Ud fra en simpel økonomisk betragtning ser man, at dette lille land ikke er at ringeagte. Landets areal og befolkningstal tåler ingen sammenligning med Japan, men graden af velstand er langt højere end Japans. For at nævne ét eksempel har Danmark, hvis befolkning er en tyvendedel af Japans, halvt så stor en udenrigshandel som Japan. Det vil sige, at hver dansker handler ti gange mere med udlandet end hver japaner. Det forklarer den høje grad af velstand. Ifølge visse folk er danskerne sandsynligvis det rigeste folkeslag i verden. Det vil sige, at hver enkelt danskers velstand overgår hver enkelt tysker, brite eller amerikaners velstand. Det er i grunden ikke så overraskende.

Men hvis vi spørger os selv, hvorfor danskerne opnåede den velstand, er det ikke fordi de har mange territorier uden for landets grænser, selv om de selvfølgelig besidder det store landområde Grønland. Men alle og enhver ved, at denne besiddelse midt i Ishavet stort set ingen økonomisk værdi har. De er også i besiddelse af Island, som er

⁴ Forelæsning holdt i Imaikan-hallen i Kashiwagi, Tokyo, den 22. oktober 2011. Udgivet som artikel i tidsskriftet *Seisho no Kenkyū* (Bibelstudier) nr. 136 i 1913. Genoptrykt i *Uchimura Kanzō Zenshū* (Uchimura Kanzōs Samlede Værker), bind 14. Tokyo: Iwanami Shoten, 1932

omtrent dobbelt så stor som det danske hovedland. Men det er straks klart for enhver, som hører dets navn, at det ikke er et rigt og frugtbart sted. Derudover er der Færøerne, som producerer en smule fjer. De har også de rimeligt frodige vestindiske øer Sankt Croix, Sankt Thomas og Sankt Jan. De er utvivlsomt en kilde til velstand, men på grund af betalingsbalanceproblemer har der tidligere været tale om at sælge øerne til USA. De omtales således som Danmarks kilde til velstand, og der er ikke andre uden for hovedlandet. Men roden til den største velstand i verden per indbygger er at finde i det danske hovedland, som er på størrelse med vores ø Kyushu.

Det danske hovedland kan dog ingenlunde kaldes et fra naturens hånd rigt land. Der er ikke en eneste mine i landet, og der er intet, som drager skibe fra alverdens lande til dets havne og bugter. Danmarks velstand er mestendels i landet selv, i dets græsgange og kreaturer, i dets skove af gran og hvide birke og i fiskeriet ved dets kyster. Det er især dets mælk, det smør og dets oste, som er landets stolthed. Man kan sige, at Danmark er et land, som i særlig grad er opbygget omkring sin mælk. Danmark, som har afsløret en ny verden for os gennem Thorvaldsens skulpturteknik, som har været ophav til H.C. Andersens banebrydende moderne eventyr og til Kierkegaard som fortæller for en kristendom uden bestemt trosretning, er vitterligt et fredeligt lille land opbygget på mejeribrug.

Men for 40 år siden var Danmark i en virkelig elendig tilstand. I 1864 lagde de to stormagter Tyskland og Østrig pres på Danmark, som nægtede at bøje sig for deres krav og følgelig oplevede krigens ulykke. Danskerne kæmpede bravt, men da de svage ikke kan besejre de stærke, led den nordiske hær nederlag i slaget ved Dybbøl og var i sidste ende ude af stand til at rejse sig igen. Danmark tryglede om fred og måtte til gengæld afstå sine to bedste sydlige landsdele, Slesvig og Holsten, til Tyskland og Østrig som erstatning for nederlaget. Således afsluttedes krigen. Men af den årsag endte Danmark i den dybeste armod. De havde i forvejen ikke meget territorium, og de bedste landsdele blev frataget dem. I den tid vred de fædrelandskærlige danskere deres hjerner med spørgsmålet om, hvordan de kunne genoprette landets skæbne og gøre godt for det store tab, som nederlaget havde påført dem. Landet var småt, befolkningen var lille, og meget af den tilbageværende jord var i en udpint forfatning. Det er i sådanne tider, at befolkningens livskraft sættes på prøve. Det er netop, når de har lidt nederlag i krig, når landet er skåret halvt over, når deres ånd er nedtrykt og alt er ude af kontrol, at et folks sande værdi giver sig til kende. Forvaltningen af et sejrrigt land i efterkrigstiden kan overlades til enhver middelmådig politiker, udviklingen af erhvervslivet for landets velstand kan overlades til enhver middelmådig forretningsmand; det vanskelige er forvaltningen af det tabende land efter krigen, at udvikle erhvervslivet i nationale

nedgangstider. Et folk, der overvindes i krig, men hvis gejst ikke overvindes, er i sandhed stort, og i tider når landet nyder fremgang behøver det ikke religion eller tro. Men åndeligt lys er påkrævet, når landet står over for mørke. Det er i disse tider, at det afgøres, om et land vil blomstre eller gå under. Mørket kan til tider sænke sig over ethvert land. Det folkeslag, der i sådanne tider kan overvinde mørket, er et folk, som vinder evig hæder. På samme vis kan man forstå en persons helbred, hvis man besøger et sted ramt af sygdom. I almindelige tider er de svage ikke forskellige fra de stærke. De svage bukker under, når de rammes af sygdom, og de stærke overlever. På samme vis vil et virkelig stærkt land blive udsat for nationale kriser, men ikke gå under. Deres soldater overvindes, men når deres held er brugt op, kan de genopfylde deres livskraft. Det er en tid, hvor folket vitterligt sættes på prøve. Hvis de ikke går under på dette tidspunkt, vil de aldrig gå under, uanset hvad skæbnen byder dem.

Der var ikke tale om, at de overvandt kong Goujian af Yue og drog hjem, nej danskerne tabte krigen og vendte hjem. De vendte hjem til et ruineret land, hvor alle ressourcer var opbrugte, og harmen og skuffelsen var til skue alle vegne. De sagde til hinanden: ”Det er en dårlig dag for Danmark nu.” Der var ikke én eneste blandt dem, som kunne svare nej til dette budskab. Men der var en enkelt officer i ingeniørkorpset blandt dem. Hans navn var Dalgas (Enrico Mylius Dalgas), og han var en dansker af fransk afstamning. Hans forfædre var fra en af de berømte grupper af huguenotter, som i 1685 flygtede fra deres franske hjemland på jagt efter trosfrihed. Nogle drog til Storbritannien, nogle til Holland og nogle til Preussen, mens andre flygtede til Danmark. Huguenotterne bragte frihed, lidenskabelig tro og arbejdsomhed med sig alle vegne. Under dronning Elizabeth i Storbritannien grundlagde de den fremstillingsvirksomhed, som i dag er uden sidestykke noget sted i verden. Derudover blev mange gavnlige industrier grundlagt af dem i Holland og Tyskland. Blandt de mange tab, som Frankrig led som følge af at opretholde den gamle religion, var huguenotternes udvandring det største tab for landet. Men selv hen mod enden af det nittende århundrede havde de stadig ikke tabt deres forfædres gejst. Dalgas, som nu var 36 år gammel, deltog i krigen som officer i ingeniørkorpset, byggede broer, anlagde veje, gravede grøfter og studerede sit hjemlands geologiske forhold grundigt. Som følge havde han, allerede før krigen var forbi, i sit sind udtænkt en plan for hjemlandets genoprejsning. Han havde nemlig i sit sind allerede besluttet sig for det store forehavende at omforme heden i Jylland, som forbinder Danmark med det europæiske fastland og udgør størstedelen af dets landområde. Så da krigen var tabt og hans kammerater vendte trøstesløse tilbage til hjemlandet, var Dalgas den eneste, der havde et smil på ansigtet og med strakt hals gik et forhåbningsfuldt forår i møde. Hans kammerater sagde: ”Det er en dårlig dag for Danmark nu.” Dalgas

svarede: ”Så sandelig”. Og han fortsatte sit svar: ”Hvad udad tabes skal indad vindes, og inden for jeres levetid skal vi gøre den jyske hede til et sted, hvor roser blomstrer”. Profeten Esajas’ ånd boede i denne officer i ingeniørkorpset. Det huguenotblod, som flød i hans årer, gjorde ham nu til en fredens engel. Mens andre fortvivlede, mistede han ikke modet. Han prøvede at vinde tilbage med plovskær, hvad hans landsmænd havde tabt med sværd i hånd. I stedet for at pønse på hævn over de fjendtlige lande, besluttede han at kæmpe mod ødemarken for med plov og hakke at gøre den til agerjord og gøre godt for, hvad fjenden havde stjålet. Er dette ikke et virkelig kristent forhavende? Det er et forhavende, som kræver, at man er en sand pacifist.

Dalgas var ikke blot en profet. Han var heller ikke nogen enfoldig fabulant. Som officer i ingeniørkorpset var han bygningsingeniør, og samtidig var han også geolog og botaniker. Han var på samme tid både poet og realist. Han kendte den kunst at virkeliggøre idealer. Af og til ser man den slags soldater blandt vestlige militærfolk. Den tankegang, at soldater kun mestrer kunsten at slå ihjel, er generelt ikke så udbredt i udlandet.

Jylland udgør over halvdelen af Danmark. Men over en tredjedel af dets jord lå øde hen. Det vil sige, at ud af Danmarks areal på 15000 kvadratmil var de 3000 kvadratmil ødemark et stort spild. Det var Dalgas’ drøm at gøre den jord om til frodig landbrugsjord for at vinde indad, hvad der var tabt udad. For at opfylde sin drøm havde Dalgas kun to våben til rådighed. Det ene var vand. Det andet var træer. Hvis man vander ødemarken, beplanter den med træer og høster frugten, kommer der noget af det. Det var en meget simpel sag. Nok var det simpelt, men nemt var det ikke. Der er intet i verden så svært som en ørken skabt af mennesker. Hvis den jyske hede havde været en ørken som Sahara, ville det have været et meget mindre problem. Hvis man blot vander en naturlig ørken og plejer den godt, bliver den til frodig jord. Men det er et meget vanskeligt problem at genoprette land, som er lagt øde på grund af menneskers letsindighed og skødesløshed. Men den jyske hede var netop den slags ødemark. For over 800 år siden groede der god skov på heden. Og indtil for 200 år siden kunne man stadig se egeskov her og der. Men i takt med civilisationens fremskridt voksede menneskenes appetit; det var vigtigere for dem at tage fra jorden, og deres belønning blev, at den som tiden gik blev mere og mere udpint, indtil den var i den tilstand, som den var i for 40 år siden. Men ikke engang menneskelig grådighed kan dræbe jorden for evigt. Hvis man anvender de hensigtsmæssige metoder, som Gud og naturen viser os, kan jorden føres tilbage fra denne værste forfatning til sin oprindelige tilstand. Det er virkelig som digteren Schiller siger: Der bor et evigt håb i naturen, og ødelæggelsen er blot noget, som bemærkes blandt mennesker.

Først pløjer man jorden, vander den og driver den vilde lyng ud ved at plante kartofler og græsgange. Denne del var ikke så vanskelig. Det vanskelige var at plante

træer i ødemarken, og Dalgas udforskede dette med stort besvær. Selv om planteriget er mangfoldigt, måtte Dalgas ihærdigt undersøge, hvilke træer der passede til den jyske hede og kunne få den til at fremstå som Libanons glans. Hvad han kom i tanke om var norsk gran, og han lærte, at det var en træsort, der kunne gro på den jyske hede. Men da han afprøvede det i praksis, gik det ikke som forventet. Træerne voksede godt, men de visnede efter nogle år. Den jyske ødemark havde ikke nok næringsstoffer til, at dette hårdføre træ kunne gro.

Men det dæmpede ikke Dalgas' iver. Han var overbevist om, at naturen ville løse dette vanskelige problem for ham. Derfor fortsatte han sine undersøgelser. Han kom i tanke om et lille grantræ fra Alperne. Han tænkte, at det måske ville virke, hvis han plantede det. Da han plantede det mellem de norske graner, viste det sig mærkeligt nok, at begge træsorter voksede harmonisk sammen, og selv efter flere år visnede de ikke. Og således blev et stort problem løst. Der kunne for første gang ses grønne marker i Jyllands vildnis. Grøn var håbets farve. Dalgas' håb, Danmarks håb, 2,5 millioner menneskers håb fremstod som virkelig kendsgerning.

Men problemet var stadig langt fra løst. Der kom grønne marker, men ingen grønne skove. Dalgas' ambitiøse håb om at dyrke tømmer til byggeriet på den jyske hede blev ikke opfyldt. Grantræerne voksede til en vis størrelse, men deres vækst standsede der, og selv om plantningen af de små grantræer fra Alperne havde forhindret træerne i at sygne hen, opnåedes deres fortsatte vækst ikke. De danske landmænd sagde: "Dalgas, du spåede, at du ville give os tømmer." Det var som, hvis Israels folk havde bebrejdet Moses for et enkelt fejltrin under flugten fra Egypten. Men ligesom Gud hørte Moses' bøn, hørte han også råbet fra Dalgas' hjerte. Denne gang kom åbenbaringen ikke til ham, men til hans søn. Hans ældste søn hed Frederik Dalgas. Han var, under sin fars indflydelse, en dygtig botaniker. Han gjorde en stor opdagelse om grantræernes vækst.

Den unge Dalgas sagde, at grunden til, at de store graner ikke voksede over en vis størrelse var, at de små træer blev stående ved siden af dem hele tiden. Han mente, at hvis man fjernede de små graner efter et tidsrum, ville de store træer nok optage jorden og fortsætte deres vækst. Da det blev afprøvet i praksis, viste det sig, at det gik nøjagtig som den unge Dalgas sagde. Små grantræer har evnen til i en vis udstrækning at fremme store grantræers vækst. Det var Dalgas og søn, som opdagede den besynderlige botaniske kendsgerning, at væksten hæmmes fra et bestemt punkt. Det var desuden en virkelig enorm opdagelse for det danske folk, og på grund af den blev problemet omkring genvæksten af den jyske hede løst. På grund af opdagelsen kan man nu se tæt skov alle vegne. I 1860 var Jyllands skovareal knap 150.000 acres, men 40 år senere i 1907 var det nået op på 470.000 acres. Det er dog stadig mindre end en syvendedel af hele landets

areal. Hvis de fortsætter med at plante træer efter Dalgas' metode, vil der i løbet af årtier ses flere millioner acres med grønne skove på den golde jord. Man kan sige, at det er virkelig lovende.

Men resultatet er ikke blot høstning af tømmer. Det første, der nød godt af forbedringen, var klimaet i Jylland. Land uden træer og buske bliver let for varmt eller for koldt. Før Dalgas' beplantning var den jyske sommer yderst varm, og der var somme tider frost om natten. Planter kan ikke tåle at blive udsat for tropisk varme og vinterfrost i løbet af et døgn. Datidens jyske landmænd såede deres afgrøder i håb om en god høst, men de kunne kun dyrke kartofler, purhavre og meget lidt andet. Men efter den vellykkede beplantning foretog landbruget en kovending. Frosten om sommeren holdt helt op. Hvad enten det er hvede, sukkerroer, nordiske kornsorter eller grønsager, modner de nu alle sammen. Udbredelsen af granskove har gjort Jylland til et velopdyrket land. Udover tømmer gav træplantningen et bedre klima.

Men de gode virkninger af skovbeplantningen hørte ikke op der. Træernes vækst standsede også den plage, at sandstøv blæste ind fra kysten. Nordsøkystens særegne klitter blev bremset ved kysten. Grantræerne slog rod i jorden og sagde til sandstøvet, som angreb dem:

Hertil må du komme, ikke længere,
her standser dine stolte bølger
(Job kapitel 38, vers 11)

For et land ved Nordsøen er klitterne mere frygtindgydende end fjendtligsindede landes flåder, og de blev slået tilbage her, ikke med krigsskibe, men med grønne granskove.

Frosten er ophørt, sandet er holdt tilbage, og for det tredje er skaderne fra oversvømmelser blevet afværget. Resultaterne af skovrejsning vil også snart blive tydelige her i vort land. Jylland, hvis højeste punkt er omkring 600 *shaku* (182 meter) over havets overflade, oplever selvfølgelig ikke den samme slags oversvømmelser, som vi ser her til lands. Men den forholdsvis ringe skade blev helt afværget takket være Dalgas' indsats.

Således blev udviklingen vendt i hele Jylland. Hensygnende byer og landsbyer rejste sig igen. Nye byer og landsbyer blev grundlagt. Jordpriserne steg meget, nogle steder helt op til 150 gange mere end for 40 år siden. Der blev anlagt veje og jernbaner på kryds og tværs. Jylland, som er tusind kvadratmil større end vores ø Shikoku, er i dag genopstået og har opvejet for tabet af Slesvig og Holsten i krigen.

Men hvad der er langt mere kostbart end skove, grønsager, korn og kreaturer er

folkets gejst. Som følge af Dalgas' vellykkede skovbeplantning har danskernes gejst taget en kovending. Håbet blev genrejst blandt de fortvivlede, og efter tabet af territorier fik de et forbedret land. Ydermere gjorde de det uden at fratage noget andet land noget. De opbyggede deres eget land. Det var på grund af den ildhu og tålmodighed, som kommer af religionsfrihed, samt den mystiske kraft fra små og store grantræer, at de var i stand til at genrejse deres land fra stormen.

Jeg har ikke tid til her at tale om Dalgas' andre forehavender. Der er også interessante historier om, hvordan han gjorde sandjord til landbrugsjord, vandede jorden med vand fra damme, pløjede jorden og anlagde frugthaver, men ingen af dem overgår historien om skovbeplantning. De, der er interesserede i disse spørgsmål, bedes om straks at spørge mig.

* * * *

Hvad kan vi så lære af den historie om Danmark, jeg netop har fortalt?

For det første lærer den os, at krig altid fører til ulykke. Et land vil ikke gå under, selv om det taber i krig. Der er næsten ingen lande i historien, som er blevet overvundet i krig og er gået under. Et lands op- og nedgang afhænger ikke af sejr eller tab i krig, det afhænger af befolkningens almene dannelse. Med god religion, god moral og god gejst vil landet ikke forfalde, selv om det taber i krig. Nej, det forholder sig faktisk stik omvendt. Hvis blot de har en klippefast gejst, vil nederlag i krig være en god drivkraft til at vække en nedtrykt befolkning. Det er Danmark et virkelig godt eksempel på.

For det andet kan vi lære, at naturen udviser endeløs produktivitet. Der findes rigdom både i fastland og på øer. Den findes både på frugtbar jord og i ørkener. Den, der er herre over et kontinent, er ikke nødvendigvis en rigmand. Ejeren af en lille ø er heller ikke nødvendigvis en fattigper. Hvis man udvikler sin lille ø vel, vil den også fremstille varer, som eftertrages på fastlandet. Et lands lidenhed vil derfor aldrig føre til, at det lider afsavn. Et lands storhed vil derimod aldrig bibringe det stolthed. Velstand er rationaliseret energi. Også solens stråler indeholder energi. Det samme gør havets bølger. Den er også i vinden, der blæser. Den er også i en vulkan i udbrud. Hvis man kunne udnytte alt det, ville det alt sammen være kilder til velstand. Man behøver ikke at blive ejer af en sjettedel af verdens overflade, som Storbritannien er det. Det er nok at være Danmark. Det er selvfølgelig også nok at være et endnu mindre land. Man bør udvikle landet indad snarere end at ekspandere udad.

For det tredje lærer den os om troens sande kraft. Et lands sande styrke er ikke dets hær, ikke dets krigsskibe. Det er heller ikke guld eller sølv, det er tro. Hvad det angår,

taler oberst Mahan ikke sandt, og Adam Smith og J.S. Mill taler heller ikke sandt. Det er stadig den gode gamle Bibel, der taler sandt om dette. Jesus sagde:

Fordi I har så lille en tro.
Sandelig siger jeg jer:
Har I en tro som et sennepsfrø, kan I sige til dette bjerg:
Flyt dig herfra og derhen! og det vil flytte sig.
Og intet vil være umuligt for jer
(Mattæus Kapitel 17, vers 20).

Og Sankt Johannes sagde:

For alt, hvad der er født af Gud, overvinder verden;
og den sejr, som har overvundet verden, er vor tro
(Første Johannesbrev, kapitel 5, vers 4).

Den kraft, der kan overvinde verden, den kraft, der kan erobre jorden, er trods alt troen. Huguenotternes tro frelste Danmark med plove og træer. Enkeltpersonen Dalgas var troende, men hvis ikke hele det danske folk havde tro, ville hans forehavende være endt uden at bære frugt. Det var denne enkeltperson, fritænkning importeret fra Frankrig og Danmarks egen trosfrihed, som frembragte denne bedrift. Hvem kan hævde, at der ingen forbindelse er mellem religion, tro og økonomi? Den, der påstår, at religion er for poeter og fjolser, og at realister og vismænd ikke har brug for den, har intet begreb skabt om hverken historie, filosofi eller religion. Hvis der i et land ikke er en eneste "vis tåbe", og hvis der ikke er "kloge fjolser" som Dalgas, vil landet gå under med blot ét fejltrin efter et nederlag i krig. Der er ingen større fare for en stat end at håne troen og gøre den værdiløs. Letsindige og tankeløse statsmænd bør bide mærke i, hvad jeg her i dag har fortalt om Danmark og Dalgas.